

1000-1000 mű) még mindig keresi méltó helyét. Varga Hajdunak a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban található szép számmal alkotásai, valamint a Barcsi Múzeumban, állandó emlékkiállításán láthatók. Diskay Lenke legszebb ex libriseiből a Siófoki Kálmán Imre Múzeum gyűjteménye, valamint az Országos Széchényi Könyvtár őriz szép kollekciót.

A két grafikusművész emlékkiállítását 2001. március 1-jén Horváth János Milán művészettörténész nyitotta meg és Somogyi Gyula, Siófok város alpolgármestere mondott köszöntőt.

*Matyikó Sebestyén József
múzeumigazgató*

UTAK

Xantus Géza kiállítása a Római Magyar Akadémián (2001. március 29-31.)

Xantus Géza tárlatának anyaga válogatás két, kronológiailag is elkülönülő sorozat darabjaiból, melyek nemcsak műfajukban, technikájukban térnek el, hanem témájukban, a bennük felvetett kérdésekben is; formailag és tartalmilag is az életmű két külön korszakát képviselik.

A korábbi fázist is a kiállított 14 aquatinta nyomat képezi, melyek többsége az 1990-es évek második feléből származik. Tematikailag a sorozat több eleme a grafikanak, mint illusztratív műfajnak a hagyományába illeszkedik, a választott témát - a Jelenések könyvét, a Dance Macabre tematikát - azonban a művész személyes keresztény hitén átszűrve, a jelenkor aktualitásához illeszkedve dolgozta fel. Az apokaliptikus víziók egyszerre szólnak az emberiség megsemmisülésének veszélyéről és a pusztulás után beálló új világrendről. A kompozíciók mindenütt zártak, a fekete háttér előtt világító testek, formák térben és időben is a végtelenben lebegnek, örvénylenek. Konkrét aktualitással bír a Balkáni keselyűk című kép, amely a balkáni háborúk borzalmait, az erőszakot, a világ felborult egyensúlyát allegorikus képekkel idézi fel. Másról a mindennapokból, személyes élményekből merített témák kapnak teret: a chagalli, álmon átszűrő motorizált környezet, az intim emberi kapcsolatokat a terhelő feszült csend.



Xantus Géza, aquatinta, C5

Egy-egy későbbi darab azonban (Tárgyaink) már a pasztellrajzok világa felé mutat: megjelenik bennük az Univerzum közepén öntörvényűen, mindentől függetlenül formálódó tér, melyben a formák szigorú rendbe formálódva, egymáson áthatolva, időtlen mozdulatlan-ságban jelennek meg.

A grafikákhoz használt aquatinta technika során a rézlemez sajátos felületkezelését a művész gyantaporos bevonat alkalmazásával éri el. A lemez ezután több alkalommal kerül maratásra, ezáltal kifinomult tónusbeli eltérések érhetők el. Az eredmény némiképp az akvarellhez hasonlít, ahol a vonalas kompozíció mellett a feketétől a fehérig terjedő árnyalatok is érzékelhetők, de a műfajból fakadó sajátosságoknak megfelelően nagy szerepet kapnak az éles kontúrok, az erős kontrasztok, az erőteljes fény-árnyék hatás is. A munkafolyamat hosszú, aprólékos, átgondolt, kevés teret enged a pillanatnyi érzéseknek.

Egészen más nyelvezet jellemzi a kiállítás másik részét alkotó pasztellműveket: a színes papírlapra felvitt, gyors munkát megkívánó pasztelltechnika a spontán benyomások rögzítésének kedvez. A tematika is kiszélesedik: a grafikák illusztratív jellegű vagy konkrét élményekben gyökerező jeleneteit, valamint az egyéb, korábbi művekben központi szerepet kapó biblikus jeleneteket, a szűkebb értelemben vett haza, Erdély hagyományából táplálkozó motívumkincset felváltják a létnek és a hitnek az egyetemes, egzisztenciális problémái: az Istenhit, az emberi esendőség, a bűn és Megváltás kérdései, a test és a lélek viaskodása. Előrebukott és összetört, magába roskadt, vívódó alakok népesítik be ezt a világot, vádló és bűnbánó figurák kettősei; gyöt-ródó, lázas, mezítelenségükben kiszolgáltatott aktok, Füssli szorongásos rémálom-ábrázolásait idéző víziók. Mögöttük-mellettük azonban ellentétként - és az életműben új elemként - fák, építészeti elemek jelennek meg, melyek állandóságot, nyugalmat, stabilitást sugallnak, s elrejtik a ködös formák között felderengő emberi formát. A római ihletésű épületrészletek között felismerhetők a Ponte Sisto ívei, a Colosseum árka-dos alépitményének alagútszerű formái, Borromini loggia-jának oszloptói, Augustus mauzóleumának monumentális tömbje. Mindeztől azonban az épületrészek szimbolikus tartalma a meghatározó: a torony erő, a hid köteléket, a megközelíthetőséget, az Isten-hez jutás útját sugallja, éppúgy, mint a többször megjelenő ókeresztény analógikus szimbólum, a lépcső, a felemelkedés lehetőségét kínáló jákobi lajtorja. A templom előtt időtlenségben úszó keresztre feszített Krisztus-alak már a sorozat megdicsőült és feltámadt Üdvözítő alakjaihoz kapcsolódik, amelyekben a megváltás

Ezeknél a műveknél a színes hordozó csupán fizikai alapként szolgál, nem biztosít teret s nem szab határokat a kompozíciónak. Az irracionális térben, a saját fizikai törvényeik által uralt világban létező elmondott, légies, áttetsző formákat villódzó fények teszik fokozottan látomásszerűvé. A paletta visszafogott, a több monokróm alkotás mellett a sárgák-barnák-szürkék kifinomult kombinációi dominálnak. A vörös csak alkalmanként, hangsúlyos összetevőként lép fel. A változatos színű alap kromatikájában mindenütt kiegészíti a színes krétát, a hideg pasztellszínektől a feketéig halad, majd meleg színeket oldódik fel.

Ezekben a művekben kiteljesedik az az új térkonceptió, amelynek megteremtése az utóbbi években foglalkoztatta a művészt, s amelyet saját szavaival így fogalmazott meg: a képeket "a dimenziók áttörése jellemzi, a három dimenzió mellé fellép egy új: egy égi transzcendens dimenzió, egyik alak átmegegy a másikon, nem takarják egymást. Ahogy feltámadása után Jézus valóságos alakban jelenik meg, de átmegegy a falon, a bezárt ajtókon, úgy járnak át ezek az alakok egymáson és a tárgyakon."

Sallay Dóra

MOSKÁL TIBOR ÉLETMŰ-KIÁLLÍTÁSA BÉKÉSCSABÁN

Békéscsabán a Lencsési úti Közösségi Ház kiállítótermében nyílt meg 2001. március 26-ikán Moskál Tibor életmű-kiállítása, illetve abból egy válogatás, amely teljes sokrétűségében, műfaji sokféleségében mutat be az életműből a nézőknek annyit, amennyit a terem méretei megengedtek.

A szépen megrendezett tárlaton megjelent nagyszámú közönség előtt lapunk főszerkesztője, Király Zoltán mutatta be a Kisgrafika Barátok Köre egyik alapító művésztagja életpályáját, és munkásságát. Ebből közlünk hosszabb részletet.



Moskál Tibor linómetszetei, X3

Moskál Tibor, a grafika jeles mestere Budafokon született 1930-ban, ott élt és alkotott 1995-ig, amikor a sorsa úgy hozta, hogy Békéscsaba legyen az új otthona. Nem véletlen tehát, hogy alkotásainak nagy részén láthatók Budafok és környéke jellegzetes tájai, kedves városrészei, műemlékei, házai.

Művészi pályájának indulását így jellemzi néhány sorban Dr. M.Kiss Pál művészettörténész: "Apja kívánsága szerint a fiatalember a vasesztergályos szakmát választja, de az édesanyjától örökölt hajlam a művészet felé tereli érdeklődését. Onnan indul el, ahonnan ősi kezdetekkor a művészet: az első vonal felfedezésétől. Rendkívüli hit, akarat és heroikus erő szükséges ahhoz, hogy minél teljesebb odaadással a vonalak, formák és

színek világa felvehesse útját." Ez a tömör összefoglalás utal arra, hogy Moskál Tibor a grafikai műfajoknak lett igen sokoldalú mestere és művésze, bár készített pasztellképet és olajfestményt, sőt más művészeti ágakat is kipróbált. Mégis megmaradt a grafikánál, amely a szakma szerint "a művészetek anyja", s ő is ebben tudja legjobban kifejezni önmagát.

Hogy eligazodjunk Moskál Tibor tárlatának műfaji sokféleségében, hadd soroljam fel a grafikai művészetnek azokat a válfajait, amelyeket a művész általában alkalmaz: ceruza és tollrajz, ecsetrajz és akvarell, fametszet, linoleummetszet, rézkarc, borzolás, foltmaratás, illetve ezek gyakori közös, vagy együttes alkalmazása, amit röviden vegyes technikának nevezünk.